

Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen

Er beteckning: S2023/02794

Länsstyrelsen i Västra Götaland yttrar sig över statens offentliga utredning *förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen* (SOU 2023:40).

Länsstyrelsen i Västra Götaland tillstyrker utredningens förslag och vill framföra några förtydligande synpunkter.

Länsstyrelsen bedömer att utredningens förslag stärker barns position som rättighetsbärare. Tillgång till en klagomålsmekanism är central för möjligheten att göra anspråk på sina rättigheter.

Synpunkter på utredningens förslag

1. Författningsförslag

Länsstyrelsen Västra Götaland instämmer i vikten av att göra nödvändiga ändringar i svensk lagstiftning för att barn bättre ska kunna klaga och få tillgång till sina rättigheter enligt barnkonventionen.

1.5 Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

Vad gäller utredningens förslag om ändring i 18 kap. 1 § sista stycket utlänningslagen (2005:716), så föreslår Länsstyrelsen att bestämmelsens formulering ses över då den är väldigt lång och svår att ta till sig.

7. Analys av och ställningstagande till frågan om en ratificering av tilläggsprotokollet

Länsstyrelsen Västra Götaland tillstyrker förslaget om att Sverige bör ratificera det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen.

Förslaget stärker enskilda barns möjligheter att göra anspråk på rättigheterna som finns i barnkonventionen (2018:1197). Förenta nationernas barnrättskommitté har upprepande gånger rekommenderat Sverige att ansluta sig till protokollet om ett klagomålsförfarande för att ytterligare stärka barns rättigheter (CRC/C/SWE/CO/6-7:48, CRC/C/SWE/C/5:61).

Länsstyrelsen instämmer i att Sverige inte bör utnyttja den möjlighet som anges i artikel 13 i tilläggsprotokollet, om att neka barnrättskommittén behörighet avseende systemet för utredningsförfarande vid allvarliga eller systematiska kränkningar.

9. Barns möjligheter att utkräva sina rättigheter – socialtjänst och tvångsvård

Länsstyrelsen Västra Götaland tillstyrker förslagen som stärker barns rätt till information och delaktighet inom socialtjänst och tvångsvård. Genom särskild rätt till information och offentligt biträde i de fall som berör rättsfall ökar barns möjligheter att utkräva sina rättigheter.

10. Barns möjligheter att utkräva sina rättigheter – vårdnad, boende och umgänge

Länsstyrelsen Västra Götaland ställer sig bakom utredningens bedömning att frågan om barn bör få en starkare processuell ställning och tilldelas ett eget juridiskt biträde i mål om vårdnad, boende och umgänge bör utredas vidare. Länsstyrelsen vill trycka på vikten av att det bör ställas särskilda lämplighetskrav på den som förordnas som offentligt biträde för ett barn vid prövningen av frågor om vårdnadsförflyttning.

Länsstyrelsen Västra Götaland bedömer att det finns risker kring barns rättigheter att komma till tals vid vårdnadstvister. Särskilt om det finns en våldsam vårdnadshavare som barnet är rädd för. Rädslan kan också ta uttryck som allians med förövaren som en strategi för överlevnad. Det är viktigt att förslagen minimerar risken att barn kommer i kläm mellan vårdnadshavare genom att behöva välja sida. Det är därför viktigt att belysa barns partsställning.

11. Barns möjligheter att utkräva sina rättigheter – övergripande frågor

11.3.3 Frågan om justeringar i förvaltningslagen och förvaltningsprocesslagen

Länsstyrelsen Västra Götaland föreslår att utredarna ser över möjligheten att redan i den generella förfarandelagstiftningen - exempelvis förvaltningslagen (2017:900) - ta in bestämmelser som avser barns rätt till delaktighet och information. Barn har rätt att komma till tals och på andra sätt vara delaktiga i myndighetsärenden. Det gäller även i ärenden där barn i dag saknar talerätt eller partsställning men direkt eller indirekt berörs. En ändring i den generella förfarandelagstiftningen skulle kunna innebära att barns rättigheter får större genomslag i alla ärenden som rör barn och inte bara i mål eller ärenden som regleras i speciallagstiftning.

11.4.4. Arbetet med att göra offentliga verksamheter kända, tillgängliga och anpassade för barn behöver förstärkas

Länsstyrelsen Västra Götaland tillstyrker förslaget att länsstyrelserna ska få uppdrag att bistå kommuner och regioner i deras arbete med att göra verksamheter kända och anpassade för barn.

Länsstyrelsen Västra Götaland välkomnar att utredningen har identifierat Länsstyrelsen som en viktig aktör inom barnrättsarbetet. Ett uppdrag att stödja kommuner och regioner är i linje med länsstyrelsernas existerande uppdrag inom barnrätt och andra främjandeuppdrag gentemot kommuner och regioner. Länsstyrelsen bedömer samtidigt att uppdraget behöver förtydligas samt att längre uppdragstid och ökad finansiering övervägs.

Utredningen föreslår att länsstyrelserna ska få uppdraget under en tvåårsperiod med anslag på 2 miljoner kronor. Länsstyrelsen bedömer att tidsperioden är för kortsiktig och anslagsökningen på två miljoner kronor för 21 länsstyrelser skulle innebära en underfinansiering av uppdraget. Statskontorets (2023:16) uppföljning av kunskapslyftet för barnets rättigheter visar att länsstyrelserna har fått för korta uppdrag och för lite resurser för att ge kommunerna det stöd som behövs inom barnrättsfrågor. Uppdragstiden och finansieringen som utredningen föreslår till länsstyrelserna riskerar

att på samma sätt begränsa möjligheten att uppnå det önskade resultatet av uppdraget.

Kommunerna och regionen i länet behöver i motsvarighet få ett tydligt uppdrag att göra sina verksamheter kända, anpassade och tillgängliga för barn för att Länsstyrelsens stöd ska efterfrågas. Länsstyrelsernas uppdrag att bistå kommuner och regioner med sitt arbete riskerar att bli ineffektivt om kommuner och regioner inte ser ett behov av Länsstyrelsens stöd.

Västra Götaland är ett län med 49 kommuner vilket medför att det blir särskilt viktigt att vi använder vår unika kunskap om kommunernas förutsättningar och jobbar med riktade och prioriterade insatser utifrån den lägesbild som länsstyrelserna besitter.

11.5.4 Sammanhållen information på nationell nivå om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter

Länsstyrelsen ställer sig bakom utredningens förslag att Barnombudsmannen får i uppdrag att utveckla och sprida ett metodstöd för kommuner och regioners arbete med lokala funktioner som kan informera, svara på frågor och vägleda om barns rättigheter. Informationen behöver anpassas utifrån barn och vårdnadshavares individuella förutsättningar, till exempel funktionsnedsättning, språk och digital förmåga.

Länsstyrelsen bedömer att ett nationellt metodstöd som Barnombudsmannen tar fram bidrar till likvärdighet i landet och kan utgöra en central del av det stöd som länsstyrelserna erbjuder kommunerna och regionerna att göra verksamheter kända, tillgängliga och anpassade för barn. Samtidigt är det viktigt att metodstödet tar hänsyn till kommunernas olika förutsättningar och kan implementeras i kommuner som saknar en barnrättsstrateg eller liknande mottagare. Här kan länsstyrelsen spela en stor roll då vi besitter aktuella lägesbilder och analyser av kommunernas beredskap och kapacitet, samt behov.

Länsstyrelsen uppmärksammar att det finns ett uppdrag att tillhandahålla en sammanhållen webbaserad informationssida om vart barn kan vända sig med klagomål i regleringsbrevet för budgetåret 2024 avseende Barnombudsmannen (S2023/03257). Informationssidan ska omfatta information om ansvariga myndigheter, inklusive domstolar, och andra relevanta aktörer samt

hur barn och vårdnadshavare praktiskt kan gå till väga för att framföra olika typer av klagomål till dessa. Länsstyrelsen vill understryka vikten av att den webbaserade informationssidan får med perspektiven som finns i utredningen. Bland annat vad gäller informationens tillgänglighetsanpassning för barn och vårdnadshavares individuella förutsättningar.

12. Barnrättsbyråer som bedriver verksamhet med oberoende barnombud

12.8.1 Staten ska bidra till etableringen av barnrättsbyråer inom civilsamhällesorganisationer som erbjuder verksamhet med oberoende barnombud

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att regeringen ska fatta beslut om en förordning om statsbidrag till en försöksverksamhet med barnrättsbyråer som bedriver verksamhet med oberoende barnombud. Oberoende barnombud stärker barns möjligheter att utkräva sina rättigheter. För att Sverige ska efterleva barnkonventionen behövs en stödfunktion som kan hjälpa barn som till exempel saknar stöd från vuxna i sin närhet.

Länsstyrelsen reflekterar vidare över vem eller vilka som kommer att följa och inspektera barnrättsbyråernas arbete med oberoende barnombud. Det behöver finnas riktlinjer, metoder, kvalifikationer och utbildning för hur barnrättsbyråer tillsätter oberoende barnombud. Det bör också finnas en nationell funktion som omhändertar fall där barn far illa, eller riskerar att fara illa, i kontakten med sitt barnombud.

Likt förslaget med uppdrag till länsstyrelserna är det viktigt att finansieringen av barnrättsbyråer är långsiktig. Detta för att undvika att barn som får stöd hamnar i kläm om verksamhetens finansiering förändras. Länsstyrelsen ser det som nödvändigt att beslut om statsbidrag ska kunna fattas för en längre tidsperiod som utredningen föreslår.

14. Konsekvenser av förslagen

14.9 Konsekvenser för jämlikhet och jämställdhet mellan könen

Länsstyrelsen saknar ett jämställdhetsperspektiv i utredningen. Även om det inte finns skillnader i vilka rättigheter flickor och pojkar ska

ha tillgång till så är det viktigt att förstå att barns villkor och förutsättningar kan variera beroende på kön. Exempelvis kan en flicka som blivit utsatt för sexuella trakasserier eller övergrepp ha behov av ett kvinnligt oberoende barnombud, för att kunna känna sig trygg. Länsstyrelsen anser att det är bra att barnrättsbyråernas verksamhet ska bedrivas med ett jämställdhetsperspektiv och att barn, så långt som det är möjligt, ska få ha önskemål om vilket barnombud de tilldelas.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Lisbeth Schultze, med utvecklaren Timmy Jensen som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Annika Lidström och jämställdhetsutvecklaren Carolina Martinsson medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.